

Su jenož „mužojo hódni wěčnoh wopomnjeća“?

Maćica Serbska přeprosny na zjawnu diskusiju

Hižo někotre lěta su w towaršnostnym diskursu słyšeć hłosy, kiž žadaja sej wjace wiźomnosće žonow nic jenož w zjawnosći, ale tohorunja w rěči. W tutym zwisku zwurazni so w serbskej zjawnosći tež prašenje, hač njeměli tekst serbskeje hymny změnić, wšak njeskutkowachu a njeskutkują jenož mužojo na dobro serbstwa. Aktualne bu tute prašenje wospjet po swjatočnym spožčenju Myta Čišinskeho w oktobrze 2021, jako redaktor Serbskich Nowin namołwi, zo „měli chutnje wo tym rozmyslować, hač so druheje štučki přichodnje wzdamy abo ju znajmjeńša přebasnimy“ (Serbske Nowiny 18.10.2021, str. 2). Postorkował bě so redaktor wosebje na linkach „Ow, zo bychu z twojeho / klina wušli mužojo, / hódni wěčnoh wopomnjeća!“

Wězo ma so w tutym zwisku wobmyslić prašenje, štó ma prawo změnić serbsku hymnu. Awtorske prawa w juristiskim zmysle hižo njewobsteja, tak zo móže samo na sebi kóždy tekst hymny změnić. Maćica Serbska steji tradiciji serbskeho wozrodženja a stworićelomaj serbskeje hymny jara blisko a chce tohodla přewzać zamołwitosć, zjawnu diskusiju zahajić a přewodźeć. Nam je wědomo, zo njeje tajka diskusija jednora. Widźimy pak trěbnosć, so wo tutej brizantnej temje zjawnje wuměnjeć. Dalši pohon za nas je jubilejne lěto 2022 Zejlerja a Kocora, awtorow džensnišeje hymny. Je tuž prawy wokomik, so z tutym prašenjom zaběrać.

Serbja su w zašłosći wšelake spěwy jako narodnu hymnu spěwali. Na spočatku wužiwachu hišće pólske a ruske melodije jako zakład a stworichu k tomu serbski tekst, tak bě na přikład ze spěwom „Hišće Serbstwo njezhubjene“, za kotryž napisa Handrij Zejler tekst (po pólskej předloze „Jeszcze Polska nie zginęła“). Tež „Naše Serbstwo z procha stawa“ (1846) z pjera Michała Domaški so wěsty čas jako hymna wobhladowaše, wot lěta 1870 sem bě to spěw „Ja Słowjan sym a Słowjan budu“ z tekstom Jana Arnošta Smolerja. Na iniciatiwu Bjarnata Krawca pak přesadzi so w lěće 1923 – potajkim před nimale 100 lětami – narodna oda Handrija Zejlerja „Na serbsku Łužicu“ (1827) z melodiju Korle Awgusta Kocora jako serbska hymna, džensa znata pod napismom „Rjana Łužica“. Ze zredukowanjom na přenju a poslednju štučku originalneje basnje zdoby sej tekst trěbnu distancu, zo by jako hymna fungował.

Wšitcy móžemy nastaće originalneho teksta do historiskeho konteksta zarjadować. Snano tež tohodla njeběchu dotal chutne pospyty, tekst hymny změnić, słyšeć a widžeć. Při wšěm je to někotremužkuli dźiwne začuće při spěwanju, to čím bóle, hdyž česćimy ze spěwanjom nic jenož mužow, ale tohorunja žony. Je tuž wopravnjene so prašeć, hač je originalny tekst Zejlerja woprawdže hišće wědomje spěwajomny abo hač je to akceptabelne, tekst hymny tak změnić, zo žony hižo wuraznje njewuzamknjemy.

Jeli by wobstał wěsty konsens w tajkim prócowanju, by wězo idealne było, hdy by so tekst druheje štučki jenož ľahodnje změnił a paralelne spěwanje originalneje a wobdźělaneje wersije dowoliło bjez toho, zo by to přejara myliło. Do wěsteje měry so to hižo nětko praktikuje, hdyž spěwaja Hornjo- a Delnjoserbja hromadže, kóždy w swojej rěči.

Maćica Serbska nochce diskusiju jenož zahajić, ale konkretnje pokazać, zo hodža so horjeka mjenowane premisy dodźeržeć. Podamy tu namjet z drobnej změnu w druhej štučce, zo by kóždy, kiž chce so na diskusiji wobdźělić, widzał, zo su ľahodne změny teksta móžne:

originalny tekst

Časo přichodny,
zakčěj radostny! –
Ow, zo bychu z twojeho
klina wušli mužojo,
hódni wěčnoh wopomnjeća!

wobdžěłany tekst

Časo přichodny,
zakčěj radostny! –
Njeh nam z klina twojeho
wuńdu žony, mužojo,
hódni wěčnoh wopomnjeća!

Wuchadzišćo je dalša akceptanca tak mjenowaneho generiskeho maskulinuma, kiž wšak žony, gramatisce widžane, wuraznje jako tajke njemarkěruje („hódni“), ale je tež njewuzamkne (tak mjenowana genderowa řeč pak předmjet tuteje diskusije njeje). Lěpšina tu podateho namjeta je, zo so originalny rym a rytmus njezměni.

Delnjoserbja su w nastupanju zapřijeća žonow do serbskeje hymny hižo krok dale. Originalny přełožk Hendricha Jordana hodži so w delnjoserbšćinje zlochka změnić. Tak spěwaja někotři hižo nětko paralelnje wotpowědnu pasažu: „Och, gab **muže/luže** stanuli, / za swój narod žěłali, / góдне nimjer wobspomnjeća.“

Prosmy tuž wšitkich zajimowanych Serbow a wšitke zajimowane Serbowki kaž tež serbske towarstwa so na diskusiji wobdžělič.

Witane su přinoški do Serbskich Nowin runje tak kaž dopisy na Maćicu Serbsku (tež w formje mejlki na macica.serbska@web.de). Wobchadźamy dowěrliwje z wosobinskimi datami a akceptujemy, hdyž něchtó nochce zjawnje mjenowany być. Hdyž situacija w zwisku z koronapandemiju to dowoli, chcemy tež rady na diskusijne zarjadowanje w prezencnym formaće přeprosyc (zhromadnje ze Serbskimi Nowinami).

W mjenje předsydstwa Maćicy Serbskeje
dr. Anja Pohončowa, předsydka
Budyšin, w januarje 2022

Maćica Serbska z.t.
Póstowe naměsto 2 / Postplatz 2
D-02625 Budyšin / Bautzen